

Danskarna kan

Jag hade turen att den 18/9-92 få se en påannons för programmet *Elevatoren* i dansk TV2. Jag tittade på detta i och för sig inte alltför allvarstygda program denna kväll, eftersom det upptog ett reportage om "alternativmedicin" som var mycket avslöjande. Reportaget varade i ca en kvart men var mycket tydligt och innehållsrikt och skakade all den velighet och brist på koncisitet som kännetecknar svenska program om pseudovetenskap.

Programmet tog upp reklam och marknadsföring kring preparaten Bioselelen och Bioqinon, som också säljs på den svenska "hälsotek"-marknaden och reklameras flitigt i tidskriften *Hälsa* och reklamskriften *Hälsokuriren*. De ovederhäftiga annonser som förekommit i artikelform i Danmark (det är förbjudet där att annonsera om kvackpreparats verkan) fanns i tidskriften *Idé-Nyt*, som sannolikt har bindningar till de i Sverige förekommande tidskrifterna.

Denna artikelannonsering hade minst sagt braskande löften att komma med, men då Elevatorens medarbetare närmare undersökte omständigheterna kring det som sades i reklamen framkom följande:

1) Reklammakare som varit knutna till projekten visste senare, efter avslutade uppdrag, att berätta att de personer som förekom i annonserna antingen inte existerade eller var betalda för att göra uttalanden till förmån för varan.

2) Bilder på personer som sades ha med prövning av hälsopillren att göra visade sig vara inplockade från annat håll, och personerna var inte medvetna om att deras foton, ofta med uppdiiktade namn, använts i reklamen.

3) Språkliga beskrivningar med tveklaktig eller dubbel innebörd användes för att ge sken av att preparaten kunde göra "underverk".

4) Stora geschäft typ Pharma-Nord kunde inte redovisa vad deras produkter var tillverkade av för råvaror och vem och hur råvaror testades fram som lämpliga.

5) Medlemmar i den danska MS-föreningen hade systematiskt utsatts för riktad reklam för dessa "underpiller" och många medlemmar hade provat – till ingen nytta.

6) En halv miljon danskar använder "alternativmedicin".

Med i programpanelen fanns från danska KO Louise Holdt, som tittat grundligt på hälsokostbranschen, och hade konkreta svar på alla frågor rörande detta obskyra ämne.

Inte för att man blev särskilt förvånad över *vad* som framkom i detta program men mycket överraskad över *att* det framkom och *hur väl* de danska TV2-reportrarna lyckats i sin undersökning av saken. Om man i svensk undersökande journalistik ständigt lyckats vara lika klargörande, så hade mycket lurendrejeri kunnat stoppas innan det hunnit göra skada.

Det hade varit bra om man i svenska konsumentinriktade program, som t ex konsumentmagasinet PLUS, hade tagit in och översatt detta reportage från *Elevatoren* och i samband därmed vidare granskat den svenska marknaden på samma sätt.

I detta program testades även tvättmedel på ett begripligt sätt och det hela varvades med videolek och en irländsk popsångerska, vilket naturligtvis var avsett att dra tittare till sig. Därigenom fick man även ut de väsentliga budskapen. Kanske något för SR/TV att ta efter.

Slutligen vill jag passa på att tacka för artikeln i senaste FOLKVETT om NEW AGE, vilken så klart visade vad det var frågan om. Denna organisation är tydligen en slags "praktikertjänst" för allt vad pseudovetenskap heter och tydligen organiserad för andra syften än de officiella. Själv har jag lagt märke till att många shoppar i min hemstad Malmö som säljer av detta urval sällan eller aldrig har öppet, aldrig har kunder och aldrig byter varor i skyltfönstren.

Lars Ahlgren

